

Konferencja „Badania dla edukacji”

Podsumowanie projektów systemowych zrealizowanych przez Instytut Badań Edukacyjnych:
„Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego”
oraz „Rozwój metody edukacyjnej wartości dodanej na potrzeby wzmocnienia
ewaluacyjnej funkcji egzaminów zewnętrznych”

Warszawa, 19–20 października 2015 r., Hotel Radisson Blu Centrum, ul. Grzybowska 24

Program opisowy

Celem projektów było wzmocnienie systemu edukacji w zakresie badań edukacyjnych oraz zwiększenie wykorzystywania wyników badań naukowych w polityce i praktyce edukacyjnej, a także rozwój metody edukacyjnej wartości dodanej służącej do oceny efektywności nauczania. Podczas konferencji chcemy podzielić się zdobytym doświadczeniem i przedstawić najważniejsze wnioski z wybranych badań. Będzie to też okazja do wspólnej dyskusji o zdiagnozowanych w badaniach wyzwaniach, które stoją przed systemem edukacji.

Przeprowadziliśmy wiele innowacyjnych w Polsce projektów badawczych oraz umożliwiliśmy udział Polski w międzynarodowych badaniach, takich jak badania kompetencji osób dorosłych (PIAAC), umiejętności posługiwania się językami obcymi (ESLC) i kompetencji informacyjno-komputerowych młodzieży (ICILS). Wzbogaciliśmy możliwość wykorzystania danych egzaminacyjnych, opracowując m.in. metodologię edukacyjnej wartości dodanej. Określiśmy słabe i mocne strony nauczania języka polskiego, historii, języków obcych, matematyki i przedmiotów przyrodniczych, dostarczyliśmy także narzędzi wsparcia dla nauczycieli i uczniów. Cieszymy się, że licznie z nich korzystają. Opracowaliśmy narzędzia diagnostyczne potrzebne poradniom psychologiczno-pedagogicznym i wspieramy poradnie w ich wdrażaniu. Dzięki przeprowadzonym badaniom powstały zasoby, z których mogą korzystać nauczyciele, dyrektorzy szkół, specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznych, samorządy, kuratoria, ludzie nauki i wszyscy entuzjaści edukacji.

Pragniemy podziękować wszystkim, bez których te badania i projekty nie zostałyby zrealizowane: nauczycielom, dyrektorom szkół, kuratorom, dyrektorom komisji egzaminacyjnych, współpracownikom z uczelni i instytucji badawczych oraz wielu innym osobom, które współtworzyły podjęte przez nas działania, zarówno badawcze, jak i wdrożeniowe.

Dorobek projektów zostanie przedstawiony podczas 12 sesji podzielonych na cztery bloki tematyczne:

- A. **NOWOCZESNE KSZTAŁCENIE I NOWOCZESNY NAUCZYCIEL**, Sesje: 2, 5, 8 oraz seminarium – Sposoby wdrożenia zmiany w nauczaniu matematyki.
- B. **PSYCHOLOGIA W EDUKACJI**, Sesje: 1, 11 oraz Narzędziownia.
- C. **OCENIANIE, EGZAMINY, DIAGNOZY**, Sesje: 4, 7, 10 oraz Szkoła EWD.
- D. **EDUKACJA A SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA**, Sesje: 3, 6, 9, 12.

W każdej sesji przewidziane są zwięzłe prezentacje oraz czas na zadawanie pytań i dyskusję uczestników konferencji.

Poniedziałek, 19 października 2015 r.

- 10:00 – 11:00 Rejestracja, kawa/herbata
- 11:00 – 11:20 **Otwarcie konferencji i powitanie gości**
- 11:20 – 12:00 **Wykład wprowadzający – dr hab. Michał Federowicz, dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych**
- 12:00 – 12:15 Przejście do sal na sesje równoległe
- 12:15 – 13:45 **Sesje równoległe**

PSYCHOLOGIA W EDUKACJI	NOWOCZESNE KSZTAŁCENIE I NOWOCZESNY NAUCZYCIEL	EDUKACJA A SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA
Sesja 1. Wykorzystanie wiedzy psychologicznej do rozwiązywania problemów w szkołach	Sesja 2. Nauczyciel jako dydaktyk	Sesja 3. Różnicowanie się systemu oświaty
Podczas sesji zostaną podjęte tematy dotyczące najistotniejszych problemów wczesnej edukacji: poznawczych i emocjonalnych aspektów obniżenia wieku szkolnego; wczesnej diagnozy w nauczaniu czytania i pisania; roli refleksyjnego nauczyciela i narzędzi umożliwiających wczesną diagnozę zaburzeń uczenia się pisania i czytania oraz dzieci ze specyficznym zaburzeniem językowym (SLI). W sesji zostaną omówione najważniejsze wnioski z przeprowadzonych przez IBE badań w tych obszarach wraz z rekomendacjami. Drugiego dnia konferencji w „narzędziowni” zostaną także przedstawione opracowane narzędzia diagnostyczne.	Jak kształcić, jaka jest rola nauczyciela, co z tradycyjnej dydaktyki utrzymać, a co zmienić? Wprowadzone w 2008 r. zmiany w podstawie programowej zakładają dużą aktywność i samodzielność nauczycieli. Czy udało się osiągnąć zakładane cele? Dyskusja z udziałem przedstawicieli pracowni dydaktycznych IBE: polonistycznej, matematycznej, historycznej, przyrodniczej oraz języków obcych pozwoli odpowiedzieć na te pytania. Zostaną także przedstawione wypracowane i przetestowane w działaniu nowoczesne narzędzia dydaktyczne. Podjęta zostanie kwestia stylów pracy nauczycieli i miejsca egzaminów zewnętrznych w edukacji.	Czy polskie szkoły dzielą się na lepsze i gorsze? Czy wszyscy uczniowie mają podobne szanse na edukację dobrej jakości? Jak monitorować nierówności edukacyjne i jak im przeciwdziałać? Odpowiedzi na te pytania dają badania różnicowania się szkół oraz wpływu pochodzenia społecznego na decyzje edukacyjne i osiągnięte wyniki. W sesji przyjrzymy się temu problemowi na różnych etapach edukacji: szkół podstawowych i gimnazjów; wyborów szkoły ponadgimnazjalnej oraz nierówności w dostępie do wyższego wykształcenia. Przedstawimy także problem różnicowania miejskich i wiejskich sieci szkolnych.

13:45 – 15:00 **Obiad**

15:00 – 16:30

Sesje równoległe

OCENIANIE, EGZAMINY, DIAGNOZY	NOWOCZESNE KSZTAŁCENIE I NOWOCZESNY NAUCZYCIEL	EDUKACJA A SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA
<p>Sesja 4. Czy polska szkoła uczy coraz skuteczniej? Wyniki egzaminacyjne porównywalne w czasie</p> <p>Podczas sesji zostanie podjęty problem śledzenia długookresowych trendów w wynikach nauczania w skali kraju. Ich monitorowanie może być prowadzone za pomocą specjalnych programów badawczych np. NAEP w USA, czy NAPLAN w Australii lub mogą być wykorzystywane do tego celu powszechne egzaminy. Wymaga to jednak porównywalności wyników egzaminów między latami. Na sesji zostaną przedstawione i przedyskutowane wyniki przeprowadzonego w IBE w latach 2011–2014 badania zrównującego egzaminy w kontekście potrzeby systemowego monitorowania zmian w wynikach nauczania.</p>	<p>Sesja 5. Nauczyciel jako wychowawca</p> <p>Kształcenie obejmuje zarówno nauczanie, jak i wychowanie. Dopiero oba te czynniki łącznie pozwalają skutecznie wspierać rozwój uczniów. Czy szkoła może przyczynić się do przezwyciężenia niskiego poziomu zaufania w naszym społeczeństwie? Jak jest znaczenie klimatu szkoły i klimatu klasy w kontekście jej wychowawczej roli? Jak kształtować odpowiedzialność uczniów w ich „drodze ku dorosłości”? Jaką rolę odgrywają w tym emocje i relacje między uczniami i między nauczycielem? Te kwestie zostaną omówione na podstawie wyników badań IBE przeprowadzonych przez m.in. dydaktyków i psychologów.</p>	<p>Sesja 6. Publiczne i prywatne wydatki na edukację</p> <p>Podstawowe determinanty wysokości i struktury wydatków prywatnych i publicznych na oświatę, ich zróżnicowanie i współzależności, uczestnictwo w zajęciach dodatkowych: zróżnicowania i wpływ na osiągnięty poziom wykształcenia; wydatki na kształcenie na poziomie wyższym jako inwestowanie w przyszłość, to główne tematy przedstawione podczas sesji.</p>

16:30 – 16:50

Przerwa kawowa

16:50 – 18:20

Debata plenarna naukowców i praktyków

– Komu potrzebne są badania, analizy i narzędzia edukacyjne? Jak wdrażać zmianę w edukacji?

Prowadzi:

prof. dr hab. Zbigniew Marciniak – Przewodniczący Zespołu Bolońskiego, Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich

Uczestniczą:

prof. dr hab. Marta Kicińska-Habior – Prorektor ds. studentów i jakości kształcenia, Uniwersytet Warszawski

prof. dr hab. Jarosław Górniak – Dziekan Wydziału Filozoficznego, Uniwersytet Jagielloński

Iwona Waszkiewicz – Zastępca prezydenta Bydgoszczy

Joanna Gospodarczyk – Dyrektor Biura Edukacji Urzędu m.st. Warszawy

dr Marcin Smolik – Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

18:30 – 20:00

Kolacja

Wtorek, 20 października 2015 r.

9:00 – 10:30

Sesje równoległe

OCENIANIE, EGZAMINY, DIAGNOZY	NOWOCZESNE KSZTAŁCENIE I NOWOCZESNY NAUCZYCIEL	EDUKACJA A SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA
<p>Sesja 7. Od danych do działania. Wykorzystanie metody edukacyjnej wartości dodanej w ewaluacji wewnętrznej</p>	<p>Sesja 8. Zawód nauczyciel – co pomaga, a co przeszkadza w pracy nauczyciela</p>	<p>Sesja 9. Edukacja jako włączanie i przeciwdziałanie wykluczeniu</p>
<p>Jakie warunki (konieczne i wystarczające) należy spełnić, aby egzaminy przyczyniały się do doskonalenia nauczania? Po stronie warunków koniecznych są to: dostępność danych, metod ich przetwarzania oraz narzędzi zrozumiałych dla potencjalnego użytkownika. Po stronie warunków wystarczających – przekonanie o przydatności metody, odpowiedni poziom umiejętności analitycznych i zdolność do refleksji nad własną pracą. Wstępem do dyskusji będą prezentacje: Logika ewaluacji wewnętrznej; Dlaczego EWD?; Jak szkoły wykorzystują wyniki egzaminacyjne? Przykłady zastosowania wskaźników EWD w ewaluacji wewnętrznej.</p>	<p>W najlepszych systemach edukacyjnych nauczyciele uznawani są za główny zasób szkoły. Co wpływa na poczucie własnej skuteczności nauczycieli, ich satysfakcję z pracy oraz na jakość edukacji? Jakie znaczenie ma współpraca między nauczycielami, uczestnictwo w zarządzaniu szkołą, a także ocena i refleksja nad efektami własnej pracy, realizowana nie tylko dla celów administracyjnych? Warto położyć nacisk na doskonalenie tych obszarów pracy szkoły, które pogłębiają integralność podejmowanych przez nią działań i wzmacniają podmiotowość nauczyciela oraz poczucie wspólnoty dążeń. W trakcie sesji zostaną przedstawione rekomendacje odnoszące się m.in. do takich obszarów, jak system awansu nauczycieli, rozwój zawodowy, relacje z dyrektorem, z rodzicami, z uczniami, warunki pracy, prestiż zawodu nauczyciela.</p>	<p>W jakim stopniu edukacja sprzyja integracji grup narażonych na wykluczenie? Jakie są długofalowe skutki różnicowania poziomu kluczowych kompetencji na etapie powszechnego kształcenia? Co mogą zrobić np. poloniści, by temu zaradzić? W trakcie sesji zostaną podjęte tematy sposobów zwiększania dostępności i dostosowania edukacji do potrzeb osób niepełnosprawnych, różnicowania kompetencji osób dorosłych, a także roli czytelnictwa wśród uczniów w zmniejszaniu ryzyka potencjalnego wykluczenia w dorosłym życiu.</p>

10:30 – 11:00

Przerwa kawowa

11:00 – 12:30

Sesje równoległe

OCENIANIE, EGZAMINY, DIAGNOZY	PSYCHOLOGIA W EDUKACJI	EDUKACJA A SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA
<p>Sesja 10. Czy szkoła ma znaczenie? Zróżnicowanie międzyszkolne i wybrane czynniki efektywności nauczania w szkołach podstawowych</p>	<p>Sesja 11. Diagnoza psychologiczna dla systemu oświaty</p>	<p>Sesja 12. Wykształcenie a sukces na rynku pracy</p>
<p>Sesja przede wszystkim adresowana do nauczycieli i dyrektorów. Przedstawiane i dyskutowane będą wybrane wyniki badania podłużnego, przeprowadzonego w latach 2010–2014 z udziałem ok. 6000 uczniów, którym badacze towarzyszyli od III klasy szkoły podstawowej do progu gimnazjum. Podjęte zostaną następujące tematy: międzyszkolne zróżnicowanie efektywności nauczania; problem prac domowych – czyli czy więcej znaczy lepiej; wpływ samooceny na osiągnięcia, czy małe klasy gwarantują efektywne nauczanie, czy relacje rówieśnicze są powiązane z efektywnością nauczania?</p>	<p>Sesja poświęcona różnym aspektom diagnozy psychologicznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wczesnej diagnozy specjalistycznej i jej roli w procesach indywidualizacji i optymalizacji nauczania – na przykładzie dzieci z ryzykiem zaburzenia uczenia się, • diagnozy funkcjonowania społeczno-emocjonalnego w przedszkolu, szkole podstawowej i gimnazjum, • diagnozy specyficznego zaburzenia językowego (SLI) w systemie edukacji szkolnej – oraz odpowiedniej terapii; wspomaganie pedagogicznemu i konieczności dostosowań prawnych (orzecznictwa), • diagnozy specyficznego zaburzenia językowego (SLI) w przedszkolach – oraz wspomaganie rozwoju językowego dzieci w wieku przedszkolnym. 	<p>W jakim stopniu wykształcenie pomaga wejść na rynek pracy? Jak mądrze zorganizować kształcenie zawodowe? Jakie znaczenie ma monitorowanie losów absolwentów dla podnoszenia jakości edukacji? Próbując odpowiedzieć na te pytania, podczas sesji podejmiemy tematy dotyczące: struktury i finansowania edukacji zawodowej, losów absolwentów szkół wyższych, ścieżek edukacyjno-zawodowych (wpływu wykształcenia na aktywność i dezaktywację zawodową, a także na aktywność edukacyjną dorosłych).</p>

12:30 – 12:45

Przejdźcie do sali plenarnej

12:45 – 13:15

Podsumowanie

13:15 – 14:15

Obiad

14:15 – 15:45

Narzędziownia – seminaria specjalistyczne

OCENIANIE, EGZAMINY, DIAGNOZY	PSYCHOLOGIA W EDUKACJI	NOWOCZESNE KSZTAŁCENIE I NOWOCZESNY NAUCZYCIEL
Szkola EWD	Prezentacja narzędzi	Sposoby wdrożenia zmiany w nauczaniu matematyki
<p>Wykorzystanie Kalkulatora EWD 100 w analizie wyników egzaminacyjnych.</p> <p>Na przykładzie konkretnej szkoły zostanie przeprowadzona analiza wyników egzaminacyjnych wspomagająca ewaluację wewnątrzszkolną. Pokazane zostaną możliwości Kalkulatora EWD 100 jako narzędzia przydatnego w ewaluacji wyników nauczania.</p>	<p>Psychologiczne narzędzia wsparcia nauczycieli i rodziców.</p> <p>Nowa, wczesna diagnoza ryzyka zaburzenia uczenia się w obszarze czytania i pisania – bateria testów Instytutu Badań Edukacyjnych: czytania, pisania, fonologicznych.</p> <p>Diagnoza SLI – specyficznego zaburzenia językowego.</p>	<p>Zmiana sposobu nauczania matematyki wymaga od nauczycieli silnej motywacji i wytrwałości. Jej głównym celem jest wzmocnienie roli rozumowania uczniów podczas nauki matematyki w szkole, także we wczesnej edukacji. Nie da się dokonać takiej zmiany za pomocą jednorazowej akcji czy nawet kilkunastu godzin szkoleń. Wypracowane przez IBE metody oparte są na wynikach badań diagnostycznych i sprawdzone podczas wdrożeń pilotażowych.</p>